

لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور
مرور تحولات اقتصاد ایران در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸
و چشم‌انداز آن برای سال ۱۳۸۹

۱. تحولات اقتصادی سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸

• اقتصاد ایران از شرایط دشوار مالی جهان در امان نماند. اگرچه برخی تحلیل‌های خوش‌بینانه میزان آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از آثار دور اول بحران (یعنی سقوط اولیه بازار سرمایه و بورس‌های بین‌المللی) را ناچیز می‌پنداشت، لکن گسترش دامنه و شدت بحران سبب شد اقتصاد کشور به طرز معناداری از بحران تأثیر پذیرد.^۱

• براساس آمارهای مقدماتی بخش واقعی اقتصاد، رشد اقتصادی در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷، ۲/۷ درصد است. این درحالی است که در دوره مشابه سال قبل این رقم ۸ درصد بود (یعنی ۵/۳ واحد درصد کاهش یافته است). برآوردها نشان می‌دهد که رشد اقتصادی سال ۱۳۸۷ در حدود ۲/۵ درصد بوده است که در مقایسه با سال قبل ۴/۲ واحد درصد کاهش در تولید ناخالص داخلی (به قیمت ثابت) را نشان می‌دهد.

• براساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۱۳۸۸ در حدود ۱/۵ درصد خواهد بود و برخی شاخص‌های اقتصادی نیز این موضوع را تأیید می‌کنند برای مثال براساس طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران در پاییز ۱۳۸۸، نرخ بیکاری از ۹/۵ درصد در پاییز سال ۱۳۸۷ به ۱۱/۳ درصد در پاییز سال جاری افزایش یافته است. همچنین آمار پروانه‌های ساختمانی صادر شده به لحاظ تعداد و سطح کل زیربنای ساختمان‌ها در نیمه اول سال جاری نسبت به سال قبل به ترتیب ۳۷ و ۴۱ درصد کاهش نشان می‌دهد. کاهش تعداد و سطح کل زیربنای ساختمان‌ها در پروانه‌های ساختمانی مزبور به‌عنوان یک شاخص پیش‌نگر، نشان‌دهنده تداوم دوره رکود در بخش ساخت‌وساز در طول سال جاری است. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی (به قیمت جاری) در ساختمان‌های جدید مناطق شهری در نیمه اول سال جاری نسبت به مدت مشابه سال قبل ۶/۹ درصد کاهش یافته است و برای نیمه دوم سال همین روند رکودی پیش‌بینی می‌شود.

• براساس آمارهای رسمی بانک مرکزی، ارزش صادرات نفت و گاز در ۶ ماهه ابتدای سال ۱۳۸۸ در حدود ۳۱/۳ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۴۵/۵ درصد کاهش یافته است (ارزش صادرات نفت و گاز در نیمه اول سال ۱۳۸۷ برابر با ۵۷/۵ میلیارد دلار بوده است). ارزش صادرات غیرنفتی نیز از ۹/۹ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۷ به ۹/۲ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است. در مجموع ارزش کل صادرات کالا (نفتی و غیرنفتی) در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل در حدود ۲۷ میلیارد دلار کاهش یافته است. واردات کالا نیز از ۲۵/۵ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۷ به ۲۹/۶ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۸ کاهش یافت. با توجه به سایر اجزا،

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی شماره ۵۷.

تراز پرداخت‌های کشور از ۱۵/۲ میلیارد دلار مازاد در نیمه اول سال ۱۳۸۷ به ۶/۴ میلیارد دلار کسری در نیمه اول سال ۱۳۸۸ تغییر جهت یافت.

• متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۸۷، ۲۵/۴ درصد نسبت به سال قبل رشد داشت (نرخ تورم)، اما با سیاست‌های انقباضی داخلی و کاهش نرخ تورم جهانی در سال جاری، رشد قیمت‌ها در ایران نیز محدود شد به طوری که برآورد می‌شود نرخ تورم سال جاری به ۱۰/۸ درصد محدود شود.

۲. چشم‌انداز اقتصاد ایران در سال آینده

• درحالی که براساس پیش‌بینی‌های نهادهای پولی و مالی بین‌المللی، اقتصاد جهان درحال خروج از بحران است، اقتصاد ایران درحال ورود به شوک دیگر است و آن افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ۹/۸ دلار^۱ در هر بشکه معادل نفت خام مصرف داخلی انرژی به ۴۹ دلار است (افزایش در حدود ۵ برابر که برای کسب ۴۰۰ هزار میلیارد ریال درآمد حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی لازم است). این مقدار افزایش در قیمت حامل‌های انرژی که یکی از نهادهای مهم تولید است می‌تواند رکود شدید و تورمی بالا در اقتصاد ایجاد کند.

• رشد اقتصادی ایران در سال ۱۳۸۹، براساس برآورد صندوق بین‌المللی و بدون اجرای قانون هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی در حدود ۲/۲ درصد خواهد بود. از آنجا که انرژی عاملی مهم در تولید محسوب می‌شود افزایش ۵ برابری قیمت آن (طبق لایحه بودجه) می‌تواند به کاهش قابل توجه تولید منجر شود و رشد اقتصادی را به صفر برساند یا حتی آنرا منفی کند. از طرف دیگر افزایش شدید قیمت حامل‌های انرژی می‌تواند نرخ تورم بالاتر از ۳۵ درصد را ایجاد کند.^۲ رکود تولید از یک طرف و افزایش شدید نرخ تورم از طرف دیگر به رکود تورمی منجر می‌شود.

• در صورتی که بودجه در حد سقف قانون هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی اجرا شود (افزایش قیمت حامل‌های انرژی به اندازه ایجاد ۲۰۰ هزار میلیارد ریال منابع) به معنی افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ۹/۸ دلار در هر بشکه معادل نفت خام مصرف داخلی انرژی به ۲۹/۴ دلار است (افزایش در حدود سه برابر). این مقدار افزایش قیمت حامل‌های انرژی نیز می‌تواند رشد اقتصادی را کاهش دهد اما نسبت به حالت افزایش ۵ برابری تأثیر منفی کمتری دارد، همچنین می‌تواند نرخ تورم را به بالاتر از ۲۵ درصد برساند.

• دولت با ارائه لایحه بودجه براساس افزایش قیمت حامل‌های انرژی به میزان ۵ برابر، انتظارات تورمی سال آینده را به شدت افزایش داده است. عدم پایداری به قانون هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی و عدم توجه به انتظارات تورمی ناشی از آن، پیش‌بینی متغیرهای اقتصادی را دشوار کرده است.

۱. این رقم از تقسیم کل درآمدهای حاصل از فروش حامل‌های انرژی در داخل کشور در سال ۱۳۸۸ (حدود ۱۰۰ هزار میلیارد ریال) تقسیم بر کل انرژی مصرفی در داخل کشور (معادل ۱۰۳۶ میلیون بشکه نفت خام در سال) با نرخ ارز ۹۸۵۰ ریال به دست آمده است.

۲. حداقل نرخ تورم که براساس درآمد ایجاد شده از افزایش قیمت حامل‌های انرژی ضرب در سرعت گردش پول و لحاظ آن در تولید ناخالص داخلی اسمی به دست آمده است.